

Az egyház Krisztus helyettese a földön.*

Az által, hogy Jézus Krisztus felment a mennybe, az ő élete nem szűnt meg a földön, hanem folytatódik az itt az egyházban, melyet Ő azért alapított, hogy annak kebelében az ő vallása az idők végéig fentmaradjon és általa az emberek üdve eszközöltessék. Jézus Krisztus most mindent egyháza révén igazít, egyháza által érintkezik, egyházában él az emberek között, ez az Ő vallásának letéteményesse, úgy, hogy Krisztus vallása a kereszténység az egyházban nyer alakot, abban jut érvényre, abban él, Krisztus egyházán kívül nincs meg Krisztus vallása. Krisztus minden igazságot és malasztot az Ő egyháza által ad nekünk, az egyház az Ő igazságának, szellemének és malasztjának egyedüli organuma, mi nem ismerünk kereszténységet Krisztus egyházán kívül és nélkül; kereszténység és keresztény egyház oly bensőleg függ össze egymással, mint a test a lélekkel; azért az egyház Krisztus teste; a kereszténység elterjedése a népek között az egyház elterjedése; a kereszténység története az egyház története.

A kereszténység és az egyház egy levén, az egyik úgy nem változhatik, mint a másik, mert az igazság változatlan. Az Isten nem mond ma igent és holnap nemet. Az Isten az igazságot az egyházra bizta és a lelkekért bizta rá, a kik látták a világ hajnalát, vagy megérik alkonyát. Minden lélek egyenlően követeli az igazságot, a mint egyenlően is van kötelezve azt elfogadni. Az igazságnak egyenlőnek kell lenni; nem lehet az egyiknek ezt, a másíknak meg azt hirdetni. Ez az egyház hite korszakról-korszakra. Mindig és mindenütt, valamennyi lélekben az a föltétlen, teljes meggyőződés él, hogy az egyház szervezetét ember meg nem boly-

* Többek, különösen Bougoud után készítettem és fölakartam olvasni pünkösztre tervezett ünnegünkön, de az ünnepség elmaradt.

gathatja, nem még az egyetemes zsinat, még a pápa sem. Az egyház az emberek keze ügyén felül áll. Azt Jézus Krisztus alkotta, egyedül, föltétlen hatalommal, isteni módon, az emberek közreműködése nélkül; következőképp ki sem bolygathatja meg, csak Ő.

Hiszen különben minden dolognak az alkateleme változatlan. A gyermektől a férfiúig és a férfiútól az aggig minő nagy átalakulás van! De azért mindenik, a gyermek, a férfi, az agg ugyanazon lény, ugyanazon szervezet; a szívnek és ütereknek ugyanazon váltakozó lüktetése; a mellnek ugyanazon működése; a csontoknak és idegeknek ugyanazon szövődése. Tudtok ezen változtatni? Így áll a dolog az egyháznál is. Szervezetét a rangfokozat, tanítás és szentségek terén nem módosíthatják sem a pápák, sem a püspökök; nem törülhetik el sem a császárok, sem a köztársaságok. Az egyház századról-századra száll és mindig hű önmagához, mindig ugyanaz, mindig változatlan; napról-napra gyarapodik, de soha nem változik: és valamennyi léleknek, tünjenek fel bárhol és bármikor, ugyanazon világossággal, ugyanazon szeretettel szolgál.

Támadjon ellene minden emberi erő, az egyház mindig győz és az egyház mindig változatlan.

Ezen a földön két fő erő van: a testek ereje és az eszmék ereje, s minthogy nem csupán szellem és test vagyunk, hanem szívvel is bírunk, ott van a harmadik, a legfélelmetesebb erő a szenvedélyek ereje. E három egyesült erőnek ki állt valaha ellent? Hol vannak azok az intézmények, ha még oly szilárdak is, melyeket az eszmék szele meg nem ingat, a szenvedélyek tüze fel nem perzsel, az erőszakosok támadása fel nem forgat?

Mindezt csak az egyház állta ki s a legkisebb sérülés nélkül.

Az erőszak ott működik már a Kálvárián, halálra hurcolja az apostolokat, vértengerrel veszi körül az egyház bölcsőjét; három századon át irgalom és kegyelem nélkül nyakazza a keresztényeket úgy, hogy a kard kicsorbult, darabokra törött, a hóhérok kifáradt kezéből kihullott, az utolsó üldözőből a meggyalázott düh eme kiáltását csalta ki: győztél galilaei.

De nemcsak a római császároknál, hanem más hatalmagnál is lépten-nyomon beleütözik az egyház a durva kard élébe; bele, mikor a barbár nemzetek között tört utat; bele, mikor a mohamedanizmussal állt szembe; bele, mikor tengeren túli területek partjaira lépett, mikor új világrészek meghódítására indult.

Az egyháznak, hogy valamely országba bejuthasson, mindig vérben kellett fürödni.

És nem csupán a pogányvilág, hanem akárhányszor önön fiait emelték ellene kardot, úgy, hogy egy folytonos üldözés az egyház élete. De mire mentek vele ellenfelei? mit nyertek az ellene fegyverkezettek? a fegyveres üldözők? Meggyalázták magukat; ez az egész. „Azt nyerték — kiált föl gyönyörűen Montalambert — amit nyer az ember, ha egy nőt, egy anyát megüt. Ez azt mondja: Üss, de legyőzni nem fogsz; csak magadat gyalázod meg“.

Karddal nem boldogulhatván az egyház ellen, a szellem fegyverét fogták ellene, az eszmék minden erejét indíták ellene; és ellene indíták ügyes, gyakori, rendkívüli támadásokkal. Tízennyolc százada már, hogy az egyház a legmerészebb, legfogósabb, legélesebb elméjü támadók táborával küzd. Mit nem tagadtak? mit nem gunyoltak ki? Megtámadtak mindent. De mire mentek ellene? Van-e egyetlen sor hittanában, amelyre homály borult? egyetlen egy szó tanításában, melyet vissza kellett vonnia? A tudományban, annak minden ágaiban voltak dolgok, amiket egykor hittek, de később eldobtak, megtartani nem mertek. Van-e ilyen egyetlen egy is az egyházban? Engedett-e csak egyetlen egy pontban is az egyház valaha?

„Az államok elvesznenek, monja Pascal, ha a szükség sokszor törvényt nem bontana. De az egyház ezt nem tette, nem használta soha. Bizonyos, hogy vagy alkalmazkodás, vagy csoda kell... Hogy az ember enged és úgy tartja fenn magát, nem meglepő; de hogy az egyház mindig föntartotta magát és hajthatatlan maradt (mégis), ez isteni.“

Az egyház tízennyolc század óta nemcsak a test ereje és az eszmék ereje, hanem még egy harmadik támadásnak, a szenvedélyek támadásának is ki van téve; és pedig nemcsak elemei részéről, hanem nagyon sokszor saját gyermekei részéről is iszonyú pusztításokat okozva minden felé. Voltak szomorú korszakok, mikor a fekély az egyházban megalázó, ijesztő módon elharpódzott. Beszennyezte papjainak ruháját; meghervasztá szerzeteseinek szívét; és szabad utat találva megkísérlé felhatolni még a legmagasabb körökbe is. És az eredmény mi lön? A szent szeretet kihalt-e az egyházban? A malaszt és erény szent letéménye kisíklott-e az egyház kezeiből? Bizony nem. Az egyház

még e gyászos időkben is, még akkor is, mikor fejei meg voltak mételyezve, a jónak és a rossznak teljes tudatával birt. Mindig látta a rosszat egészen, legkisebb árnyalataiban; és mindig gyűlölte, megbélyegezte, kárhóztatta még tagjaiban is. Nem hajolt meg, nem ingott meg előtte soha. Nem áldozott fel egyetlen egy erényt, nem adott fel egyetlen egy elvet, nem szentesített egyetlen egy szenvedélyt. A legszerencsétlenebb időkben, sem szavával, sem hallgatásával nem ejtett a rábizott tan erkölcsi szépségén egyetlen egy csorbát sem soha. Az elfajult emberiség szennyei között szűztisztán megmaradt, mint a liliom, mely szemétdombon virul. Az erények és malasztok rábizott letéteményét nemcsak megőrzé, de gyümölcsöztette is. Még e gyászos időkben is számtalan emberfölötti termékenységű intézményt teremtett. A gonosz erkölcsök légkörében csodás szépségű szent férfiakat és nőket adott a mennynek. Miként a becstelen helyekre hurcolt szüzek, az egyház a legsötétebb korszakokon szüzességének sérelme nélkül vergődött keresztül; szüntelen az alázat, tisztaság, önfeláldozás, Isten és emberek iránt való magasztos szeretet szent kelyhét tartva kezében, azt el nem ejté soha.

Azt hiszem, hogy a fentebbiekben eléggé kimutattam, hogy az egyháznak változatlanoknak kell lennie és hogy az minden megátámadtatások közepette változatlan is maradt.

Csakhogy az egyház nem úgy változatlan, mint egy merev köoszlop, mint egy szobor, hanem mint egy élőfa, mint a Libanon hatalmas cedrusa: lábai erősen a földbe gyökerezvék; a viharokat neveti; s míg ott áll mozdulatlan, ingatlan: nedve kereng, törzse nő, levelei kihajtanak, virágai kinyílnak; ha egyik ága elszárad, hajt a másik; és duzzadó erejével oly nagyszerű terebélyt vet maga körül, hogy az egész világ alája megy pihenni.

Ime az egyház változatlansága mellett, annak haladása, fokozatos és folytonos fejlődése.

Mint piciny mustármag, mint kis csira tör elő a földből, mely az üldözések dacára is hajt, törzsbe megy át, nő; virágokat, gyümölcsöket hoz és a császárok sem tudják megakadályozni, hogy nagy fává ne legyen.

És pedig nő nem véletlenül, hanem egy előre megjósolt, hirdetett merész terv szerint a különböző eszmék és felfogások közepette egyetemleges jelleggel, nem ismerve a tér és idő korlátait, kiterjedve, elhatva minden helyre, minden korra, minden

emberre nélkül, hogy valamely helynek, valamely időnek, valamely népfajnak bélyegét magára ölténé, hasonlóan isteni alapítója jellegéhez, amely nem volt sem zsidó, sem görög, sem római jelleg, hanem az embernek jellege, melyen az istenség sugárzik át, kebelére öltve, szárnyai alá véve az embert, az egész emberiséget bárhol és bármely időben élve, megtermékenyítve, megszentelve, hatalmas fejlődésre vezetve azt, úgy az anyagiakban, mint a szellemiekben.

És ezt a nagy tevékenységet, ezt a folytonos fejlődést, ezt a szünetet nem ismerő haladást miféle erő által eszközli az egyház? Azzal, amely az egyházat élteni, amely annak lelkét képezi: a Szentlélek ereje által, amelyet Jézus Krisztus többszörösen tett ígéretéhez képest az első pünkösdőn adott neki.

Azt mondják közönségesen, hogy a népeknek lelkek van, hogy egy nemzetet nem földje, nem kormányzata, nem határainak szépsége és erőssége tesz nemzetté, hanem lelke. És ezalatt értik valamennyi akaratnak bizonyos titokszerű kifolyását, valamennyi szívnek együttes és önkénytes összedobbanását a válság idején. Egy népnek lelke nagyszerű valami! s valóban ez élteni. Azt is mondják, mikor valamely birodalom alapítójáról van szó, hogy lelkét örökül hagyta rá. Hosszú évek múltán még mindig élőnek érzik.

És ez néha áll is.

Am de ezek csak szólásmódok; az egyház valóságos lelkéről korántsem adhatnak fogalmat.

Krisztus Urunk azt mondja az egyház lelkéről, hogy az az Igazság Lelke. Az egyház lelke tehát nem az együttes életnek bizonyos tudata, mint az emberi társaságokban; hanem a legmagasztosabb valóság. Az egyház oly test, melyet egy élő lélek, vagyis a Mi Urunk Jézus Krisztus éltet és igazgat az ő szent lelke által.

Azt kérdik, hogy az egyháznak ezen lelke hol székel?

Ha tőlem azt kérdeznék, hogy lelkem hol székel, azt felelném, hogy mit tudom én. Ott van mindenütt. Érzékkel és étellel áraszt el. Legkisebb tagom is érez; legkisebb idegem is él. És aztán bizonyos helyeken, bizonyos szervekben, melyeket Isten nagyobb szeretettel szőtt, lelkemnek élénkebb, valóságosabb jelenlétét érzem. Kezemet szívemre teszem. Oh Istenem! mennyire itt van lelkem! itt egészen meleg; sugárzása a szeretetnek sugárzása.

Kezemet homlokomra teszem. És itt is, lényemnek tetőfokán, emez átlátszó paizs alatt, melyet a nagy művész keze alkotott, Oh! hogy ott érzem lelkemet! De itt, nem hő sugárzik, mint előbb, fény sugárzik.

Ime a teljes, az élő lélek; a szívnek hősugárzása, a homloknak fénysugárzása.

Míndez igaz, hogy pompás, de mégis csak gyarló képe Jézus Krisztus állandó lakozásának az egyházban.

Ő is ott van mindenütt. Az egész egyházat isteni étellel, világossággal, érzékkel és szeretettel árasztja el. Nincsen egyetlen megkeresztelt lélek, kiből az egyház lelke ne lüktetne; a papnak, püspöknek egyetlen működése, hol a külső alak alatt ne kellene Jézus Krisztus valóságos jelenlétét imádnunk. Működésének egész sora az Isteni életet az egész egyházon, annak legkisebb idegein is átkerengtetí.

Ez adja meg az egyháznak azon szellemét, amelynél fogva a lelkek üdvét előbbre teszi a világon mindennél, később volna a világról lemondani, mintsem egyetlen egy lelket is feláldozni. De feláldozna inkább százezer lelket, hogysem a törvénynek egyetlenegy betűjét, egyetlenegy pontját, az evangéliumnak egyetlenegy vesszejét elhagyná. Valóban elég az egyháznak szíve dobogását hallanunk, azonnal érezhetjük, hogy istenség honol benne. Mert Jézus Krisztus egyházában valóságosan és állandóan lakozik, semmi sem árthat neki; hiában fenekedik ellene tizenennyolcszázad óta valamennyi emberi hatalom, halálos sebet nem üthet rajta, az egyház el nem veszhét soha. Isten maga gyakran kemény próbaköre veti; a tengerre dobja. A bárka már-már elmerülni látszik; Péter már térdig a habokban. Az egyház ellenei tapsolnak. Még egy erőfeszítés és Péter nyakig van, elmerül. De örömmük rövid. Péter csakhamar kikél, és a Jézus nyújtotta kéz nincs úgy elrejtve, hogy azt ne látná ellenség és barát.

Korszakról-korszakra hasonló látvány.

Van-e egyetlenegy, mely az egyház közel vesztét ne hitte volna? Van-e egyetlenegy, mely csodásan talpraállni is ne látta volna? Mondhatnók, hogy Isten az ő egyházát minden században meg hagyja halni, hogy minden században meg legyen az a gyönyörűsége, hogy feltámassza!

Csakhogy az egyház diadalaít nem élvezí. Küzdelmeiben, hol mindig diadalt arat, mindig könyveket önt. Ellenei: saját gyer-

mekei; üldözői: saját fiaí. Jobban fájjalja azt a kárt, melyet maguknak okoznak, mint azt, melyet neki okozni törekszenek. Neki nem okoznak, de mennyit maguknak! És mennyit másoknak, a kicsinyeknek, gyöngéeknek, tudatlanoknak. Megbotránkoztatják, kétkedökké teszik, elbuktatják őket. Minden csatatér, honnét győzve tér meg, gyermekeinek hulláival van terítve. Győzelme után nem ujong; szava zokogásba ful.

E folytonos könyvek, szenvedések által teszi Jézus Krisztus egyházát áldozatának részesévé, szegezi a keresztre, folytatja benne és általa a szenvedést és halált mi értünk. A hogy Jézus Krisztust a Kalvárián a keresztről levették, helyét azon az egyház foglalta el és onnan többé le sem száll, úgy, hogy Jézus szenvedése benne folytatást nyert. Jézus Krisztust gyűlölték, gyűlölni fogják egyházát is; Jézus Krisztust rágalmazták, rágalmazni fogják őt is; Jézus Krisztust megostorozták, gyalázzal illették, ezt teszik vele is. Egyedül Ővele és szüntelen. Vannak más vallási társaságok is, de ezek közül egyik sem tárgya a világ gyűlöletének; minden gyűlölet egyedül a katolikus egyház számára van fenntartva. Az egyház hiában halmoz jótéteményt-jótéteményre; jótéteményeivel csak hevesebb gyűlöletet támaszt maga ellen. Ezerszer elbuknék, ha Isteni Jegyese, ki annyi viharok teszi ki, hogy fájdalma által a világ megváltójává tegye, végre segélyére nem sietne s föl nem emelné ama pillanatban, mikor legelhagyottabbnak látszik.

Ez az egyház történelme, élete századról-századra; ez által tette Isten egyházát egy szüntelen megpróbált, szüntelen megalázzott, de mindig megvigasztalt s végre is diadalmaskodó hitnek tárgyává, a mit napí imánkban így fejezünk ki: Hiszek egy közös kereszteni anyaszentegyházat.

De tovább már nem fárasztom annyira igénybe vett becses figyelmeteket, hanem záradéku összegezem, a' mit nektek innen e szent helyről a mai pünkösdi ünnepek alkalmából az egyházzól mondtam.

Azt fejtegettem előttetek a rendelkezésre álló idő rövidségéhez képest csupán csak általános nagy vonásokban, hogy Krisztus egyházának változatlanok kell lennie, és hogy az minden megtámadtatások közepette változatlan is maradt. Csakhogy ezen változatlanok nem merevség, hanem egy folytonos fejlődés-haladás

az emberiség javára, fel nem tartóztatva, meg nem ingatva útjában az ellene indított folytonos támadások által sem.

Mit bizonyít ez? Mit bizonyíthatna mást, mint azt, hogy egy olyan intézmény, amelynek ilyen múltja, történelme van, az nem lehet emberi, annak isteni intézménynek kell lennie. Ugy járt volna az egyház is, mint a többi emberi intézmények és vallási egyesületek, ha az nem élte volna, a ki alkotta, létrehozta, ha benne nem lakozott volna szüntelen a tüzes nyelvnek alakjában leszállott Szentlélek.

Mi következik ebből? Az, hogy az egyházat ne féltsük, mert az el nem vész; azon a pokol kapui sem vesznek, nem vehetnek erőt soha, mert Jézus Krisztus vele van és vele lesz mindennap egész a világ végezetéig.

No, már most vonjuk le a következtetést magunkra nézve is, a mi nem lehet más, mint az egyházhoz való föltétlen ragaszkodás mindenben, különböztetés nélkül tanban és parancsban, hitben és engedelmisségben.

Nebéz dolog ez, nem egy könnyen megy; de megy annak segítségével, a ki üdvkincsét az egyházban számunkra eredeti szeplőtelen szűz tisztaságában fenntartja s a ki pünkösdkor nekünk a Szentlelket adta.

Pál István.